

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Ruperti Abbatiss Tvitiensis, Summi Disertissimi Theologi, sacris du[n]taxat literis omnia probantis, in XII. prophetas minores, Commentariorum Libri XXXII

Rupert <von Deutz>

[Köln], M. D. XXVII.

VD16 B 3835

Cap. II. Aequi cogitatis inutile, [et] operamini malu[m] in cubilibus vestris.
In luce matutina faciunt illud, quonia[m] contra d[ominu]m est manus
eo[rum]. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71859](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71859)

tas in Maresa, usq; Adollam veniet gloria Ifrahel. Nomina hæc sunt ciuitatū in tribu Iuda: Lachis, Maresa, & Adolla. Porrò, Geth Palestina (ut iā dictū est) urbis uocabulum est. Veruntamen totus hic locus obscurus est, propterea, quia nihil rerū gestarū ex eis scriptura refert in illo aduentu Assyriorū, nisi quod cū cæteris urbibus cōmune est, quia ascendit rex Assyriorū ad uniuersas ciuitates Iuda munitas, & cœpit eas, excepto q̄ de Lachis Rafacen misisse legitur in Hierusalē ad regē Ezechia, cū manu graui. Itaq; quia nihil suffragatur de scripturis, q̄ locum hunc splendidiorem reddere possit, nihil est amplius qd̄ lector exigere possit, q̄ ipsa beati Hieronymi dicta dubie pertractantis, & quasi nauicula, ut fatetur ipse, inter saxa, & acutissimos scopulos pro posse regentis. Veniet igit̄ (inquit) d̄ Lachis urbs idolis dedita, & ad te quadriga & equites Assyriorum, quia & in te inuenta sunt scelera Ifrahel, & tu fuisti principiu Idololatriæ in Iuda. Per te em̄ quasi per portā impietas decem tribuū migravit Hierusalem. Non solū aut̄ per Lachis tumultus ueniet quadriga, sed & super Geth metropolim Palestinæ (de qua supra dixerā) in Geth nolite annūciare. Mittet em̄ Assyrios latrūculos suos, quos uocat emissarios, & possidebit domū idololatrię urbēq; mēdaci, quæ in supplantationem fuit regibus Ifrahel. Quod aut̄ sequitur: Adhuc hæredē adducā tibi, quæ habitas in Maresa, pulchre alludit ad nomē. Quia em̄ Maresa hæreditas dicitur, aduentū in eā hostiū pro hæredibus appellauit, & usq; Adollā urbē Iudę ueniet Maresa, id est, hæreditas, quæ gloriosa est in urbibus Ifrahel, ut ubi dicitur, gloria genitiuus casus sit numeri singularis huius gloriæ, & nō nt̄s pluralis hæ gloriæ. Vel certe ita intelligamus: Captiuitas Ifrahel quæ euenit Lachis, & Geth, & Maresa, usq; Adollā q̄q; ueniet, expressusq; legendū est gloria Ifrahel, ut per antiphrasin ignominia uel ualūtas ferriatur. Nunc idē qd̄ paulo ante dixerat, transite uobis, habitatio pulchra cōfusa ignominia, uerbis alijs rursus edicit. **De caluare & tondere sup filios delictiarū tuarū, dilata caluitiū tuū sicut aquila, qm̄ captiui ducti sunt ex te.** Et illic transite cū dicit, hoc est sine dubio transibitis, & hic, decaluare et tondere, & dilata caluitiū tuū, idē est ac si dicat: Decaluaberis & tondeberis, & caluitiū tuū dilatabis. Verūtamē cū dicit: sicut aquila breuiter alios pro alijs filijs restituedos significat, ut uel ipse propheta, uel quilibet alius spūaliter intelligens, in ipsa, pro qua dolere poterat decaluatiōe & tonsione Ifrahelis cōsolatiōe nō careat. Quomō em̄ uel ad qd̄ decaluatur, siue caluitiū dilatat aquila: Nimirū certo tēpore cū senū erit, ueteres pennas amittit, & remanet implumis, sed nouis renascentibus, ipsa iuuenescit. Vnde & Psalmista, Renouabitur (ait) sicut aquila iuuentus tua. Ergo spūs illud propheticus mystice inuit, qd̄ pro filijs delictiarū, id est, pro filijs carnalis Ifrahel, q̄ et à fide exciderūt & de terra sua captiui mox traducendi erāt, alijs nō filij carnis, sed filij promissionis, & fidei subrogādi foret, atq; ita rursus iuuenescēs Ifrahel tanq̄ aquila renouata, plumis ac pennis floridis ornata in cœlū uolaret, qd̄ nūc fit, & usq; in finē seculi fieri nō desinit, renascētibus ex oibus gētibus fidelibus, tanq̄ nouis plumis, & carnalibus filijs tanq̄ ueteribus plumis in oēs gētes ppetua captiuitate dispersis. Sequitur: **Te qui cogitatis inutile, & operamini malū in cubilibus uestris. In luce matutina faciunt illud, quoniā contra dñm est manus eorū. Et concupierūt agros & uolenter tulerūt, domosq; rapuerūt, & calūntabantur uirū & domū eius, uirū & hereditarē eius.** Iccirco hæc dicit dñs: **Ecce ego cogito super familiā istā malū, vnde non aufereris colla uestra, & non ambulabitis superbi quoniā tēpus pessimū est.** Hactenus dixerat, q̄ propter scelus Iacob, & ppter pccā domus Ifrahel tradēda esset Samaria, malūq; descēsurū à dño in portā Hierlm̄, & oēs populos terrāq; & plenitudinē eius scire optauerat iustitiā dñi, sic in populū quondā suum uindicantis, sed non dixerit modū sceleris siue peccatorū, id est, utrū taliter peccassent, ut irā tantam merito sustinere deberent. Vt ergo amplius iustitia dei manifestetur, & ipsi esse inexcusabiles cognoscantur: Væ (inquit) qui cogitatis inutile, et operamini malū in cubilibus uestris, statimq; ad auditores conuersus, in luce ait matutina faciunt illud, quoniā contra dominū est manus eorū, et c̄. Modum peccati illorū in eo maxime exprimit quod ait: In luce matutina faciunt illud, quoniā cōtra dominum est manus eorū. Quid em̄ est in luce matutina, nisi ac si dicat: nō in ignorantia? Et quid est, quoniā contra dominū manus eorum, nisi ac si dicat: non ex infirmitate, sed ex superbia, uel (sicut Psalmista dicit) quasi ex adipe prodij

Calucium aquila.

Psalm. 102

CAP. II.

COMMENTA R VPER ABBA LIB I

- Pfal. 72** prodijt iniquitas eorū. Hic nāq; modus peccati est deterrimus, cū quis nō per ignorantiam, nō per infirmitatē, sed scienter per superbā peccare cogno scitur. Deniq; si per ignorantiam quis peccat, si per infirmitatē delinquit, adhuc uenia proxima est illi. Vnde Psalmita firmiter tenēs anchorā spei: Delicta (inquit) iuuetutis meę, & ignorātiā meā ne memineris. Iuuetutē p infirmitate posuit, qā vcz iuuentus ipsa magna carnis ifirmitas est. Perō peccatoria perbus dñm exacerbāt, & dñs (sicut ait idē) secundū multitudinē irę suę nō quæret, id est, pereuntem nō requirēt, ueniam illi non offert, quia multū iratus est. Vā igitur tibi d Hieroboam, de cuius peccatis nunc maxime agitur, ubi pmissum est, in scelere iacob omne istud & in peccatis domus israhel. Tu enim peccare fecisti israhel, & iccirco tu solus sufficiens (exempli gratia) uenias ad mediū pro omnibus, quibusue minatur, quia cogitant inutile, & operantur malū in cubilibus suis, in luce matutina, id est, scienter uel cū cōsilio & quasi sapienter faciunt illud, quoniā cōtra dñm est manus eorū. De te nāq; sic manifeste scriptura testatur. Dixitq; Hieroboā in corde suo: Nunc reuertet regnū ad domū David, si alio modo rit populus iste ut faciat sacrificia in domo dñi in Hierusalē, & cōuertetur cor populi huius ad dñm suū Roboam regē iuda, interficiētq; me & reuertetur ad eū. Et ex cogitato cōsilio fecit duos uitulos aureos, & dixit eis: Nolite ultra ascendere in Hierusalē. Ecce dii tui israhel qui eduxerūt te de terra Aegypti. Hoc inutile cogitasti: inutile (inquā) qā nō profuit tibi imō pernōxiū, qā plurimum nocuit tibi. Nisi em istud cogitasses, melius & diutius regnare potuisses, qā sic per prophetā dixerat dñs ad te. Si igitur audieris omnia q pręcepit tibi, ambulaueris in uis meis, & ero tecū, & ædificabo tibi domū fidelē, quā ædificauit David, & tradā tibi israhel. Quia uero cogitasti hoc, nō solū cogitando, & faciendo, nō cōfirmasti regnū tibi, uerū etiā nimis infelicitate te & thronū tuū turbasti, secundū uerba eiusdē domus ni per eundē prophetā dicentis, quia sic fecisti: Ecce ego inducā mala super domū Hieroboam, & percutiam de Hieroboam mingentē ad parietē, & clausum & nouissimū in hierusalē, & mundabo reliquias domus Hieroboam, sicut mundari solet fimus usq; ad purā. Qui mortui fuerint de Hieroboā in ciuitate, comedent eos canes, qui aut mortui fuerint in agro uorabunt eos aues cœli, quia dñs locutus est. Ergo nimis inutile fuit qd cogitasti, & iccirco omniū illorū exemplū merito fieri debuisti, qui similiter inutile cogitant & operantur malū in cubilibus suis. Qui nā sunt illi? Nimirum omnes qui eiusmodi sunt, ut non ab aliquo inducantur, sed proprio de corde malū confingunt, & adinueniunt de semetipsis, utpote maliciofi, quod te fecisse scriptura manifeste redarguit dū dicit: Dixitq; Hieroboam in corde suo, & cetera. Vnde & alius propheta cū de uitulo tuo loqueretur: Ex israhel (inquit) ipse est, artifex fecit illū. Tu es ille artifex notissimus inter oēs artifices, qui malum operatur uel operati sunt in cubilibus suis, id est, adinuenērūt de cordibus suis, q in luce matutina, id est, cū deliberatione nō ignorāter, sed scienter (ut iam dictū est) faciunt illud, quod ex eo maxime probatur, quoniā cōtra dominū est manus eorū, id est, quoniam peccatū suū, dū redarguuntur, fortiter defendunt quod fecisti tu, qui redargutus per prophetam extēdit manū tuā cōtra dominū, sicut scriptū est. Cūq; audisset rex sermonem hominis dei, quem inelatumauerat cōtra altare in Bethel, extēdit manū suā de altari dicens: Apprehēdit eum, & exaruit manus eius, quam extēderat cōtra eum, nec ualuit retrahere eam ad se. Huiusmodi ut cōtra dominū, ita & cōtra fratres & proximos, quibus pręualēt impie fortes, & fortiter impij sunt. Vnde & protinus subiungit. Et cōcupierunt agros, & uolenter tulerunt eos, quosq; rapuerunt, & calumniabātūr uirum & domum eius, uirū & hæreditatē eius. Tabernaculo quoq; quod uæ illis sit, unus pro exemplo satis est, uidelicet Achab rex israhel, qui cōcupuit uineā Naboth, & quia noluit eam dare, calumniatus est cū uxore sua uirū eandē & hæreditatem eius. Calumnia fuit eiusmodi: Sumite (inquit) duos uiros filios Belial cōtra eum, ut moriatur, et ita factū est. Talia fuerunt scelera iacob, et talia peccata domus israhel, cuius ter reges isti duo Hieroboā et Achab, cum uxore sua Iezabel notissimi in sceleribus suis, quorū à peccatis neq; reges neq; populares recesserūt, imō usq; adeo tandem in peccatis progressi sunt, ut cōtra ipsum dñm Christū cogitarēt inutile, et operarentur malum, ita ut cōtra iusmodi calumniarentur et hæreditatem eius, dicentes cum uidissent eum: Hic est hæres occidit

Vā tibi Hieroboam.

3. Reg. 12

3. Reg. 11

3. Reg. 14

Maliciofi.

Osee. 8

3. Reg. 13

Violentia regum israhel contra proximos suos.

3. Reg. 21

Matth. 23.

Occidamus eum, & nostra erit hereditas. Væ igitur illis. Nam iccirco hæc dicit dominus.
 Ecce cogito super familiam istam malum, unde non auferetis colla uestra, & non ambula-
 bitis superbi, quoniã tempus pessimũ est. Videmus ita factũ, quia uidelicet decẽ tribus iu-
 gũ Assyriã potestatis subierunt, de quo auferre colla sua, nec potuerũt nec possunt, tribus
 autẽ Iuda in Babylone ducta, rursus quidẽ de illa captiuitate collũ suũ abstulit, sed rursus
 captiuantibus Romanis collum suũ iam erigere uel superbi ambulare nõ possunt, sunt em̃
 contẽptibiles corãm omnibus hominibus, tempusq; passionũ est illis, maxime pro ciuita-
 te qua sunt excacati. Sequitur. **In die illa sumetur super uos parabola, & cantabitur**
canticũ cum suauitate dicentũ: Be populatione vastati sumus, pars populi mei
comutata est. Quo recedit a me, cũ reuertat, qui regiones nostras diuidat. Pro-
pter hoc nõ erit tibi mittens funiculum foris in cegu domini. **Sensum** scripturaz,
 sensum uerũ quærere, & indagare cupientes, syluaticarũ uenationũ recordamur, quarũ in
 usu quĩnã canes ueraciter uenatici sint cõprobantur. Nã q̃ eius naturã, uel sagacitatis non
 sunt, ut uenationis infatigabili dilectione trahantur, mox ut spinetis, aut paludibus, aut sco-
 pulis, uel rupibus offensi fuerint, fugientẽ capreã aut hinnulũ ceruorũ, segnes obliuiscũtur,
 & ad domestica cubilia uacui reuertũtur. Qui autẽ canes ingenui uel naturalẽ sunt uenatici,
 nullius difficultatis offensione superatũ, sed eunt pniciter p aspera, per inuia, q̃ semel aspe-
 ctũ uenationis delectabili odore trahũtur, quasi morituri nisi capiãt, miserabiliter gemebũt,
 di nisi apprehendãt. Si canes dñi sumus, sensus ueritatis in sanctaz scripturaz sylua densĩs-
 sima uenatio nobis est. Currimus ut cõprehendamus, & tũc læti sumus, tũc corã illo læta-
 ri gestimus, si inter oẽs literaz difficultates pseuerãter intẽti, sensum bonũ & utilem, q̃ lecto-
 rem adificat, & uelut conuiuã oblectet reportamus. Capitulum presens secundũ saltuum
 iam dictam similitudinẽ, difficile est adeo, ut propter difficultatem eius dicat beatus Hiero-
 nymus, & studiosus sensuum tractator, & fidelis literaz interpret. Si quis autẽ in lege domi-
 ni die ac nocte meditatus, maius habuit studiũ, maius ingeniũ, ocium, gratiamq; & potest
 de presenti capitulo probabilius aliquid dicere, nõ sperno, nõ inuideo, quin potius cupio ab
 eo discere quod ignoro, & libenter me discipulum profitebor, dũ modo doceat, et non de-
 trahat. Nihil em̃ tam facile, quã ociosum & dormientẽ de aliorũ labore, & uigilijs dispu-
 tare. Hæc ille pro difficultate dixit presentis capituli quo sic p hũc prophetam, dictum est.
In die illa sumetur super uos parabola, & cantabitur canticum cum suauitate dicentũ. De
populatione vastati sumus, & cetera ut supra. Reddiderat autem hunc sensum. Sicut em̃
mala operati sunt contra dominum, sic mala captiuitatis perpetua sustinebunt, & in tantã
uenient angustiam, ut omnia eorum cãtica, & psalmi uertantur in luctum, nihilq; aliud no-
uerit loqui populus, nisi hoc de populatione vastati sumus, siue miseria miseri facti sumus.
Terram quippe re promissionis, quẽ prius duabus & semis tribubus sorte diuisa fuerat, trãs
Jordanem Moysen mittente funiculum, & postea ab Iesu Naue tribubus reliquis disper-
sita. Hæc gentibus Romano mensore diuisa est. Et nemo fuit qui prohiberet, quin poti-
us cum uniuersas obtineant nationes, nullus est in Iudæis qui antiquum pristina libertate
possideat statum. Hæc ergo cum dicit, & cũ plura similia diuersis in locis, hiantẽ atq; latrã-
tem canem auditore reddit, ut sicut in plerisq; sic & i presenti loco seipsum adhuc subesse
sentiẽs, quantũuis fugientem uelut capream aut ceruorũ hinnulũ nõ cesset insequi. ¶ Dicit
mus itaq; quia dies illa, siue tempus pessimũ, in quo parabolã sup illos sumendã, cãticumq;
cũ suauitate cantandũ prædixit, tẽpus præsens est. Nũc em̃ sup illos parabolã sumpsimus,
uidelicet ex quo Apostolus sic præscripsit ut diceret. Hæc autẽ omnia in figura cõtingebãt.
¶ Illis. Nimitũ quod & corpora illorum in deserto prostrata sunt, qui rubrũ mare transierant.
& in Mose baptizati fuerãt in nube & in mari, & illud quod decem tribus à domo David
seisrã sunt, & in Assyrios captiuatã abierũt, & illud quod Hierusalẽ ciuitas sancta Chal-
daico igne cõflagrata est, & Iuda in Babylone transmi grauit, parabola magna, parabola su-
per oẽs illos sumpta nobis est. ¶ Deniq; secundũ horũ similitudinẽ damna ecclesiã, quẽ de
multitudine credentiũ, siue nomine tenus Christianorũ frequẽter acciderũt, mater ecclesia
considerat, & ad correctionem siue ad cõsolationẽ filiorum parabolã eiusmodi sapius re-
ferat, siue cũ falsi fratres qui eandem profiteri fidem uideãtur, propter malos mores æternẽ
promissã

Exemplum a
canibus uen-
natis.

Difficultas
huius capituli.

Cantica Iud.
in Iudũ 21a.

Num. 32
Iosue. 14.

1. Corin. 10

COMMENTA. RVPER. ABBA. LIB. I.

Vituli aurei
hæreticorum

Pfal. 136.

Pars populi
mei commu-
tata est.

Ro. 9

Gene. 27

Rom. 11

Gene. 27

Responsiones
Iudæorū con-
tra nos.

Iohan. 5

promissionis terra indigenti estimantur, quasi in deserto prosternuntur, siue cum manifeste in
 retici fidei ueritate abdicantes, ueraciter sese sciunt a domo David, & impiorum dogma-
 tum uitulos fabricantur, quasi aureo fulgore nitidi sermonis, ad simplices decipiendos ser-
 uati. Quid de Babylonica captiuitate dicā? Nunquid solummodo parabola nobis est, &
 non etiam suauis canticum? Denique quoties cantamus: Sup flumina Babylonis illic sedimus & fle-
 uimus, dum recordaremur tui Sion, &c. canticum cantat super illos sumptum, & nobis cognatum,
 qui reuelatos in Christo habentes oculos in illa captiuitate, qui tunc per Nabuchodonosor
 populo accidit, uniuersalem intelligimus captiuitatem humani generis quæ per diabolum
 in transgressione primi hominis. Et taliter cantare, est dicere, de populatiōe uastati sumus, quod
 uerum est, ita ut etiam ueraciter dicamus: morte mortui sumus. Nam in Adā omnes mortuati.
 ¶ Quod autem subiungitur: pars populi mei commutata est, propius ad quempiam de gente
 electam & sanctam, uerbi gratia, ad Apostolum pertinet, cuius populus secundum carnem Iuda-
 cus populus est. Nam illius populi sui quæ pars fuerit, exprimit his uerbis: Quorum adoptio
 filiorum, & gloria, & testamentum, & legislatio, & obsequium, & promissa: quorum patres, & ex-
 bus Christus secundum carnem, qui est super omnia deus benedictus in secula, Amen. Dicitur
 go, siue idem Apulus, siue quilibet alius ex illo populo sanctus & uerus, pars populi mei com-
 mutata, id est, tota dignitas Iudæis ablata, & gentibus data est. Quod dum dicitur, & fit, ser-
 tur super eos etiam in illa parabola, de duobus fratribus, Iacob & Esau, quia uidelicet fecit
 rem illorum corporaliter gestam, fit hoc spirituale mysterium, dum spiritualia primogenita Iuda-
 rum commutata, id est, supplatori populo gentium data sunt. Nimirum talis assumptio parabola
 uel cantici, digna est presenti preconio spiritus prophetici, quia magna est, & ad illam pertinet
 ptionem, de qua cum loqueretur Apulus: Quæ (inquit) assumptio, nisi uita ex mortuis? Dicitur
 huiusmodi parabola cum suauitate dicitur: Vere namque suauis est hominibus canticum, & dicitur,
 dicunt, & dicere sciunt. Nam contra illis super quos dicitur, secundum eiusmodi parabola, nimis
 rum est tormentum. Vbi autem dicitur: commutata est pars populi mei, ut sequens uerficulus coher-
 at, subaudiendum est eiulatis, atque dicitis: Quomodo recedet a me, cum reuertat quæ regiones nras di-
 dat: Sicut enim predictus Esau, magno clamore irrugiens, & eiulatu magno fleuit: inquit, quomodo
 catum est nomen eius Iacob, supplauit enim me in altera uice: priogenita mea auertit, & nunc
 cudo subripuit benedictionem meam. Sic populus Iudaicus credit ex gentibus populum, iam altera
 contra se reuersum esse, & non desistere, uideat dolet & torquet, dicitque: Quomodo recedet a me cum
 uertat quæ regiones nras diuidat? Regiones namque Iudæorum in eo reuertentes diuidimus, quæ
 ta dulcedine primogenitis, quæ ante tulimus, id est, predicatioe euangelii, quam suscepimus, itaque
 cingimur, & omnes scripturas eorum, legem & prophetas, & psalmos inuadimus, Christo regionem
 istas metiete ac diuidete, id est, sensum nobis aperierte, ut intelligamus, optaret nos Iudæos re-
 dere, saltim ceteros primogenitis, id est, uerbo euangelii, quod oportebat illum primū loqui, sed non de-
 sistimus, nisi omnes (ut iam dictum est) scripturas rapietes, spoliatis illos, & ab omni ueritate mudo
 esse ostendamus. Cum igitur secundum hominibus parabola populus iste sit Esau, quæ ab primogenita
 secundo uniuersas æternæ benedictionis regiones perdidit, recte mox dicit illi: Propter hoc non erit
 tibi mittens funiculum sortis in cetum domini. Et est sensus. Quomodo tu de populo carnalis, qui semen Iac-
 cob existimas, talis effectus es, ut recte de te talis parabola sumpta sit, et canticum quod decantatur
 sis Esau, quæ sit multitudo incredula, quæ quis mare transierit, prostrata est in deserto, nec terra
 missionis intravit, quæ sis illa turba, quæ scidit se a domo David, & uitulos aureos fecit, propter
 hoc nullus de tuo cetu computabitur inter eos, quæ uocati sunt a domino ut promissionem acciperent
 æternæ hereditatis. Sequitur. Ne loquamini loquentes, non stillabit super istos. Quomodo
 cæ prebenedet confusio, dicit dominus domus Iacob. Nihil quid abbreviatus est spiritus
 aut tales sunt cogitationes eius? Ordo uerborum est. O domus Iacob, dominus dicitur. Ne loquamini loquentes
 quamini loquentes, non stillabit super istos, non comprehendet eos confusio. Ne loquamini loquentes
 nunquid abbreviatus est spiritus domini, aut tales sunt cogitationes. Porro, quæ sensus sit quæ dicitur
 rimeto ferè pdoceri possumus. Quoties namque illis loquimur dicentes: cōdenari omne hæreticum
 in Christum non credete, nec Iudæum pertinere ad salutem Christo incredulum, iuxta illud quod dicitur
 dulus est filio, non uidebit uitam, sed ira dei manet in eo, quanto magis quæ de scripturis
 ribus istud comprobari nitimur. Tanto bellicosius scutum contra arripit, scutum cordis
 magis

magnitudinem patrum suorum, dicentes, impossibile esse, ut condēnetur genus illorum, & istud quoque dicunt: Nunquid mēdax est deus, aut mutabilis est deus? Nunquid sicut homo dicit, si uoluntatibus uariatur, ut olim circūcisionē, nunc autē baptisimū subire debeamus, ut olim firmauerit nobiscū pactū & cum patribus nostris, & nunc ad inimicitias conuersus sit? Nimirum sicut nunc de iudicio futuro, ita & tūc quando prænūtiabant Prophetę aduētum Assyriorum, siue Chaldaeorum, & in captiuitatem iturę eē propter peccata populū illū, totum quod dicebatur repellēbant, & incredibile esse uolebant, impossibile esse decertabāt taliter derelinqui, qui, qui sanctū populū, & sanctā progeniē patrū sanctorum, locum sanctū, templū pulchrū & gloriosum. Dicebant ergo scdm̄ uerba hęc: nō stillabit super istos, & nō comprehendet eos cōfusio. Nunquid abbreviatus est spūs dñi, aut tales sunt cogitatōes eius? dicebāt (inquam) mendaces & blasphemos esse Prophetas, imō nec prophetas, sed audaces dici debere Syco-phātas, q̄ auderēt dicere, qđ stillare deberet ira de celo sup̄ Abrahę filios, sup̄ genus Isaac, ac super stirpē Jacob, qđ gentē sic magnificatā & honoratā comprehenderet cōfusio, quod tam breuis diceretur esse spūs dñi, ut tam cito pœniteret eum super bonis quę promiserat illis, & quod tales, id est, tam mutabiles diceretur habere cogitatōes deus, qui est incommutabilis. Sigdem aiebant, homines isti nō quierunt pacem populi huius, sed malū. Hęc ergo intus Prophetā, imō per Prophetā dñs, ne inq̄ loquamini, loquētes uerba huiuscemōi. Quid em̄? Nonne uerba mea bona sunt, cum eo qui recte graditur? Et ecōtrario, populus meus in aduersarium consurrexit. Ac si dicat: Vt quid talia loquimini, & quali pro me amulamini, declamādo quod ego sim deus fidelis, deus patiens & longanimis, quod nō essem, si stillaret à me malū sup̄ uos, si comprehendere uos cōfusio? Nonne & cum istud uobis fecero, nihilominus uerba mea, cū quo esse debent, eū eo sunt bona & prospera. Et quis ille est, nisi is q̄ recte graditur? Nimirum ecōtrario debēt esse dura, & aduersa cum eo, qui nō recte graditur, qui in cōtrariū cōsurrexit, quod fecit populus meus. Consulite ipsam, quā susceperitis legē, & ipsa respondebit uobis quales inter me & uos cōditiones fuerint. Exempli gratia: Custodi ergo pręcepta, & cerimonias, atq; iudicia, quę ego mando tibi hodie ut facias. Si custodieris & feceris ea, custodiet dñs deus tibi pactū & misericordiā quā iurauit patribus tuis: En (inquit) propono in cōspectu uestro hodie benedictionē & maledictionē, benedictionē si obedieritis mandatis dñi dei uestri; maledictionē, si nō audieritis mādata dñi dei uestri. Ecce autē populus meus mandata mea nō custodiuit, sed in cōtrariū consurrexit. Nunc ergo exigere potest aut debet, ut cum eo uerba mea bona sint, ut esse debent cum eo q̄ recte graditur, & nō potius maledictionē subire, sicut in conditionalis legis decreto continetur: Ad hęc tanq̄ si quereret populus in quo mandatis dñi nō obedierit, sed potius in aduersariū cōsurrexit, protinus subsequitur, & dicit: **Desuper tunicam pallium sustulistis, & eos qui transibant simpliciter, conuertistis in bellum. Adulieres populi mei eiecistis de domo deliciarum suarum, a paruulis earum tulistis laudem meam in perpetuum: Surgite & ite, quia non habetis hic requiem.** Propter immūditiam eius corumpetur putredine pessima. Causas reddidit, ex quibus cōuincitur populus, quod in aduersariū cōsurrexit. Oportebat autē causas esse uniuersales, i. ad uniuersum populum pertinētes, quā nō de uno homine, quod in aduersariū cōsurrexit, sed de uniuerso populo dictū est, per apostrophē ad uniuersum populū desuper tunicā palliū sustulistis, & cętera omnia uerbis pręteriti tēporis, quod nō uideretur adeo esse conueniēs, si tantūmodo de quotidianis loqueretur iniurijs siue rapinis. Igitur ubi quando & quō populus dñi, ita in aduersariū cōsurrexit, ut desuper tunicā palliū sustulerit, & cętera hęc faceret de sanctę scripturę rationibus proferendū est, & nihilominus quis ille fuerit, cuius desuper tunicā palliū sustulerunt. Hoc facere cupientes, primū quærimus quid rationis fuerit, quod Achias Prophetā loquēs cū Hieroboā in sermone dñi de regno, pallio nouo quo idutus erat, rem ipsam taliter significauit, ut scinderet illud in duodecim partes: tolle (inquit) tibi decē scissuras. Hęc em̄ dicit dñs deus Israel: Ecce ego scindā regnū Salomonis de manu eius, & dabo tibi decem tribus. Profecto p̄ palliū suū regnū Israel satis manifeste significauit, atq; idcirco factū illud hic in præsenti loco cū dicitur, desuper tunicā palliū sustulistis, nos animaduertere facit, quia ecclestis gratia puero suo Dauid, quasi palliū sup̄ tunicā dederat Israel & Iudā, ut sup̄

Deut. 7

Ibidem. 11

3. Reg. 11

Tunica, re
gnum Iuda,
Palliū, regnū
Israel.

Z utrunq;

2. Reg. 5. utruq; regnaret. Prius quasi tunica induerat illum, quando regnum dedit ei primum super Iudam solū. Septem quippe annis regnavit in Hebron super domū Iuda, priusq; regnaret super oēm Iſrahel. Quando uero uenerūt uniuersæ tribus ad Dauid in Hebron, & unxerunt eum regē super se, cum iam septē annis (ut diximus) regnasset super domū Iuda, tunc dñs eidem Dauid, super tunicā palliū quoq; addidit. Et congrue sicut per Iſrahelē palliū, sic & per tunicā domus Iuda intelligitur: quia uidelicet sicut tunica propius hæret corpori q̄ palliū, sic tribus Iuda, ppinq; q̄ cætera tribus fuit ipsi Dauid, nam ipse ex illa tribu extitit. Igitur o populum meum si quæritis cur dixerim, & contrario populus meus in aduersariū consurrexit, ecce dico uobis: quia desuper tunicā palliū sustulistis. i. uosmetipsos femini Dauid ademistis, uos ipse de tribus ab ipso recessistis, ut à me quoq; recederetis sicut & fecistis. Nam relicto altari & templo meo, spretis pmissiōibus feminis quod est Christus, quæ dictæ sunt ad Dauid, uirtute aureos: quos fecit Hieroboam, coluistis, & colere nō destitulistis. Hoc agentes siue agere iam dudū intendētes, eos qui transibāt simpliciter cōuertistis in bellū. Qui nam erant illi? Nimis ipse Dauid & uiri eius, uiri fortes imō fortissimi, & quantū fortes, tantū simplices. i. bona fide & simplici corde cum deo & hominibus ambulantes. Illos (inquā) conuertistis in bellū, con-

2. Reg. 17
Ibidem. 20

Scissio regni
propter peccata
Dauid
& Salomonis

Heb. 13

5. Reg. 14.

3. Reg. 12

Trina distinctio
peccantium

stituentes super uos regem Absalon aduersus patrem suum, & illo mortuo, rursus sequenti Seba filium Bochi. Iam tunc pene desuper tunicā palliū modo iam dicto, sustulistis quod uidelicet buccinante Seba & dicente, nō est nobis pars in Dauid, neq; hæreditas in filio Iſrahel. Separatus est oīs Iſrahel à Dauid, & ita sine pallio parumper remansit in sola tunica: quæ soli adhæserunt ei contribules sui uiri Iuda. Peccauerat nāq; in Uriam, & idcirco laborabat, subtrahente dño ad breuē tempus pacem uestram, nō tamen auxiliij sui gratiam: quæ citius illo ppitio, ita recepit pallium sicut & tunicā. i. Iſrahelē sicut & Iudā. At ubi peccauit filius eius Salomon, nō in unū hominē, sicut ipse Dauid in Uriam, sed in ipm deum colendo deos alienos ppter mulierū concupiscentiam, tunc infirmata est domus Dauid, & uos præualuistis tollere illi pallium, nec enim uobis resistere potuit. Quare? A me enim (inquit dñs) factum est uerbum hoc, id est iudiciū hoc, uidelicet ut non posset resistere domus Dauid ei uigentibus peccatis, ut dimitterem uos secundum desideria cordis uestri. Notanda pprietas dictionis: quia sic est dictum, ut eos qui transibant simpliciter, conuertistis in bellū. Transibant nāq; sanctos & electos est, qui manentem hic ciuitatem non habent, sed futuram inquirunt secundum nomen Hebræorum, de quibus Dauid tam fide q̄ carne ortus est. Hebræi nāq; latine dicuntur transitores. Eiusmodi fuerunt Dauid, & Ezechias, & Iosias, & cætera domus Dauid fidelis, intra quam & domū Hieroboam, sicut scriptura refert, semper bellum fuit, iuxta quam similitudinem nunc usq; sp̄ bellū est, & erit usq; in finem seculi, inter eos qui in præsentī seculo animū figunt, & eos qui ad æterna futuri seculi bona transire satagunt. Igitur & eos (inquit) qui transibant simpliciter conuertistis in bellum, & in illo bello malū obtinistis triūphū. Quomodo? Mulieres (inquit) populi mei eiecistis de domo deliciarū suarū, & à paruulis earū tulistis laudem meam imperpetuum. Quæ nam erant mulieres populi mei, nisi homines infirmiores in uobis, qui populus meus esse debuistis? Quæ autem erat domus deliciarū eiusmodi mulierū, nisi domus mea in Hierusalē, domus orationis in qua inuocabatur nomen meum. De illa domo uos mulieres illas eiecistis, id est infirmiores & pauperes, quibus præualuistis, sicut mulieribus solent uiri præualere. Eiecistis (inquā) uidelicet nendo, & teneri cogendo illud edictum Hieroboam: Nolite ultra ascendere in Hierusalē sed ite ad adorandum uictulum usq; in Dan. Ita eiciendo mulieres à paruulis earū tulistis laudem meam imperpetuum, id est, ignorantem & errantem multitudinē, fecistis in malo peccauerare, ut nunq; recederent à peccatis Hieroboam. ¶ Notanda hic trina distinctio peccantium, quam in sanctis scripturis animaduertere solemus, ita ut eorum qui per ignorantiam, & eorum qui per infirmitatem, & eorum qui per superbiam peccant. Nam qui p̄ superbiam peccant, ipsi sunt contra quos maxime inuehitur, sic incipiendo, & contrario, populus meus in aduersariū consurrexit. Qui autem per infirmitatem peccatis consentiunt, ipsi sequenti loco denotantur: eicendo: Mulieres populi mei eiecistis de domo deliciarū suarū. Porro qui per ignorantiam delinquant, ipsi sunt de quibus ait: A paruulis earū tulistis laudem meam imperpetuum. Quæ pariter inexcusabiles sunt, & illi fortes uiri simpliciū debellatores, qui fortiter despoliaverunt & illas.

Et illæ mulieres quæ cum uiri esse deberent, effeminatos tali in periculo animos habuerunt, timendo homines plus quæ deum, & illi paruuli sensu qui scientiâ dei non habuerunt, & omnes pariter una sententia feriuntur, quam protinus depromit, dicens: Surgite, & ite: quia nō habetis hic requiem. Quod cum dicit: subaudiendum est illud, quod notissimū est & esse debet, propter peccata Hieroboam, uel quia non recessistis à peccatis Hieroboam qui peccare fecit Israhel, ut sequens uerficulus, propter immundiciam eius, neque præsens est nominatiuus casus quem requirit, hoc tertiæ personæ uerbum corrupetur. Nō utique accidit hoc per imperitiam siue incuriam eloquentis, sed per naturam & sæueram indignationem prophetici spiritus infame nomen execrantis, & superfluum esse iudicantis, in libro suo scribere uocabulum, quod toties historia sacra denotauit dicendo de singulis regibus Israhel, nō recessit à peccatis Hieroboam, qui peccare fecit Israhel. Itaque propter immunditiā eius, subauditur Hieroboam quem tu o lector quō ignorare potes: eius (inquam) qui peccare fecit Israhel, putredine pessima corrupetur, ipse qui in immunditiā eius suscepit Israhel? Vide ergo ut sanctæ scripturæ sis familiaris ac domesticus, & tunc animaduertis, quæ familiariter ad te conuersus spūs propheticus quæ dixerat, fugite & ite: quia non habetis hic requiem, dicit tibi propter immundiciam Hieroboam corrupetur Israhel putredine pessima. Quam propter immunditiā? Nimis propter uitulorum cultū, qui magna est immunditiā eius quæ fecit eos. Si enim de uno uitulo quæ fecerāt in deserto ueraciter dictū est, Vidēs ergo Moses pplm quod esset nudatus, spoliauerat enim eum Aaron propter ignorantia fordis, quanto magis de duobus recte dicitur propter immunditiā eius quæ illos fecit? Igitur propter immunditiā eius, propter non dños, sed uitulos eius: quia factus est immundus, Israhel corrupetur, nō qualicūque, sed pessima putredine. i. nō sola corporum quæ nūc imminet captiuitate: sed animarum quoque abiectioe, & irreuerabili damnatioe: quia peccati nō uoluerunt agere. His dictis ex imperio dñi, statim ex affectu proprio subiugit: **Utinā non eem uir habēs spm, & mendaciū potius loquerer.** Non enim absque dolore, sine misericordia, sine cōpassione circa genus suū esse poterat homo dei, quis cōtra eos inueheretur in sermone dñi zelo tam uehementi, sicut nec Apłus cū aduersus idipm genus suū uehementer inueheretur, declamādo cæcitatē eius, ita plocutus est. Veritatē dico in Christo nō mentior, testimonium mihi perhibente conscia mea in spiritu sancto, quā tristitia est mihi magna, & cōtinuus dolor cordi meo. Nam quo pondere statim ibidē subiungit: optabā enim ipse anathema esse à Christo, p fratribus meis, quæ sunt cognati mei scdm carnē meam, quæ sunt Israheliticæ. Eodē & ite: utinā (inquit) nō eem uir hñs spm, & mendaciū potius loquerer. Nempe quæ facit hoc, anathema est à deo, utpote pseudopropheta loquens de corde suo nō quod deus inspirat: sed quod mendaciū p̄ diabolus serpens antiquus insibilat. Ad hæc dñs respōdet. **Stillabo tibi uinū in ebrietatē, & erit, super quem stillatur, populus iste.** Ac sic dicat: Non erit ita, ut tu nūc optabas: sed tibi stillabo ut nunc usque stillaui, nō aquā mendaciū sicut pseudopropheta: sed uinū ueritatis sicut uatibus sanctis, & hoc usque in ebrietatē, & usque quo tu inebrieris, & tacere nō possis: sed loquaris ex abundantia cordis, & super quæ stillat uere pphetie pluuia, pplus est iste pro quo tu doles, & quantūuis doleas, iste est, iste (inquā) putredine pessima, sicut ppheta sti, cotrūpi habet. Hmōi dolor consolatione dñi dignus est. Sequitur ergo, dicitque & ipsi & p ipm cæteris humiliū seruorū suorum consolator dñs. **Congregatione congregabo Jacob, totum te in unū conducam, reliquias Israhel pariter ponam illum quasi gregē in ouili, quasi pecus in medio caularum, tumultuabuntur a multitudine hominū. Ascendet enim pandens iter ante eos, diuident & transibunt portam, & egredientur per eam, & transibit rex eorum coram eis: at dominus in capite eorum.** Profecto liquet uerba consolatoria hæc esse, ut nō doleat Iacob siue Israhel, i. quicūque de illo Patriarcha sancto scdm carnem natus, scdm fidē quoque filius eius, quemadmodū iste Propheta dolens dixerat: utinā mendaciū loquerer, i. utinam nequaquam scdm prophetiam meā tanta Israheliticæ multitudinis amissio fieret. Utinā cæcitas in Israhel nō contingeret. In eodem istū spūs consolator, in quo & Apłus, quæ dum loeo supra memorato dixisset: quia cæcitas ex parte contigit in Israhel: subiunxit, donec plenitudo gentiū intraret, & sic ois Israhel saluus fieret. Illa plenitudo gentiū hic dicitur Iacob, i. supplantator, dicendo congregatione cōgregabo Iacob, totū est. Nā reliquæ Israhel, quæ ut idē

Immundicia Israhel, uitulorum cultus Exo. 32.

Rom. 9.

Rom. 11

Apostolus ait: scdm electionem gratiæ saluæ factæ sunt, manifeste hic sequentibus uerbis exprimuntur, in unum conducã reliquias Iſrahel. Et est sensus: Iacob, id est, suppletorẽ ex gentibus pplm congregã, & reliquias Iſrahel conducẽs, unũ efficiã cœtũ, ut in unitate sint habendo unã fidẽ, & unũ spiritũ, ut nulla sit distinctio pro carnis origine: sed omnes tam Iudæi q̃ Græci filij sunt Iſrahel, & filij Abrahæ, & indifferẽter reputẽtur in semine. Hoc est, q̃ dicitur huc repetens pulchra exornat similitudine. Pariter (inquit) ponã illũ, quasi gregem in medio caularũ, quasi pecus in medio caularũ. Idem uidetur esse quasi gregẽ in ouili, & quasi pecus in medio caularũ, sed nõ sine causa repetiuit: quia uidelicet nunc q̃dem est unus grex & unũ ouile, sed aliunde grex Iudaici, & aliunde uenit grex gentilis populi. Nam ipse pastor oim dixit. Et rã as oues habeo, quæ nõ sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & uocẽ meã audient, & fiet unũ ouile & unus pastor. Igitur & reliquias Iſrahel quasi gregẽ in ouili, & plenitudinẽ gentiũ, quasi pecus in medio caularũ pariter ponã: & pariter (inquã) id est, habentes unã fidẽ, & unum spm, ita simpliciter obediẽtes unicæ regulæ ueritatis, sicut mansuetæ oues subditæ sunt pastorĩ. Nec uero parua multitudo erit: sed tu multuabũtur ait à multitudine hominum quia uidelicet oues istæ homines sunt, & homines hi tam multi erũt, ut magnũ & publicanũ porbẽ terrarũ faciãt diuinæ laudis tumultũ, cũ magno tumultu cœlũ herbidumq̃ pascendo cõpleant paradysum. Quod cũ factũ fuerit, nec tu Micheã, nec aliquis Prophetarũ tuarũ Apostolorũ dolorẽ aut tristitiã habebit de amissione filiorũ Iſrahel carnaliũ. Talis uel tanta cõpurgatio, quõ uel per quã faciẽda foret exponens: ascendit em̃ (inquit) pandens iter ante eos, diuident, transibunt portã, & egrediẽtur per eã transibit rex eorũ corã eis, & dñs in capite eorum.

Iohã. 10.

Pandens iter
Christus est
Iohan. 10

Porta iustorũ
passio Christi
Psal. 117

Exo. 14.

Iohan. 10

CAP. III.

Iste pandens iter, iste rex & dñs transiens corã eis, ipse est, q̃ loco iam prælibato in Euangelio dicit: Ego sum pastor bonus. Quõ iste ascendit, pandens iter ante eos: Cum (inquit) prias oues emisserit, ante eas uadit, & oues illũ sequuntur: quia sciunt uocẽ eius. Quõ ante eos, nisi pascendo pro illis, relinquẽs exemplũ patiendi, & aperiens aditũ paradisi: Ascendit ergo (inquit) subauditur in crucem & exaltabitur à terra bonus pastor, ponẽdo aiam suã pro ouibus suis, ascendet sup occasum. i. sup mortem, resurgẽdo mortẽ quippe calcabit, & ascendet sup cœlos cœlorũ, & sedebit ad dexterã patris, pandens iter ante eos, uidelicet ut eo pugnatiũ humilitas gregis, quo præcessit celsitudo pastoris. ¶ Sic illo pandẽte iter, extunc diuidẽt & transibunt portã, & egrediẽtur per eã, illã uidelicet portã, de qua Psalmista: Hæc (inquit) porta dñi, insti intrabunt per eam. Quæ nam hæc est porta, nisi ipsa eadẽ passio Christi, extra quã nulla est porta, nulla est uia, qua in uitã quis possit ingredi: Porta illã quã fecit in latere crucifixi lancea militis inundationẽ illam sanguinis & aquæ, quẽ inde profluxit, diuidẽt (inquit) & transibunt & egrediẽtur per eã: nimirũ scdm diuisionẽ maris rubri, per quã transierũt filij Iſrahel, merso Pharaone cum curribus & equitibus suis. Hanc ita diuidere oportet, ut in unum eundemq̃ Christũ, cuius in morte baptizati sumus, deũ & hominem credẽtes, & naturam utrãq̃ certa discretõẽ dinoscẽtes, impassibile quidẽ ex diuinitate: passum autẽ semel ex humanitate cõfiteamur firmiterq̃ teneamus. Ita diuidẽtibz, & trãseuntibus: trãsbibit (inquit) rex eorũ coram eis, q̃d iam factum est: transiuit em̃ ex hoc mundo ad patrem, & dñs in capite eorum: quia uidelicet dñs nomen est illi, & ipse caput: ipsi autẽ membra sunt, ille rex & illi populus: ille pastor, & isti oues pascuæ eius. De isto transitu atq̃ egressu per portam hanc ipse loco iam dicto loquitur: Per me si quis introierit, saluabitur, & ingrediet & egrediet & pascua inueniet. Ingreditur em̃ quis, dum fidẽ suscipiendo fit ouis huius pastoris & egreditur dñs in p̃sentẽ finit, & tũc pascua inuenit uitæ æternæ, uitæ imarcescibilis. Sed & hoc ibidẽ dicit: Quotquot uenerũt, fures sunt & latrones. Itẽ, fur nõ uenit nisi ut furet, & mactet, & perdat. Hoc est, q̃d Propheta dicturum illum certissime esse sentiẽs, quasi iam dixerit, protinus ait: Et dixit: Audite principes Iacob, & duces domus Iſrahel. Nunquid non uerba fecerunt carnes eorum desuper eis, & pellem eorum desuper ossibus eorum. Qui comedunt carnes eorum, & frugerunt & conciderunt, sicut in lebete, & quasi carnem in medio olis. I. Post hæc tribuum peccata declamauit, & detrimentum carnis Iacob, quod contigit in illis tam animo perditis, q̃ corpore in captiuitatẽ irreuocabilẽ abductis, consulatus est ex promissione regis, & dicitur